

अध्याय.2

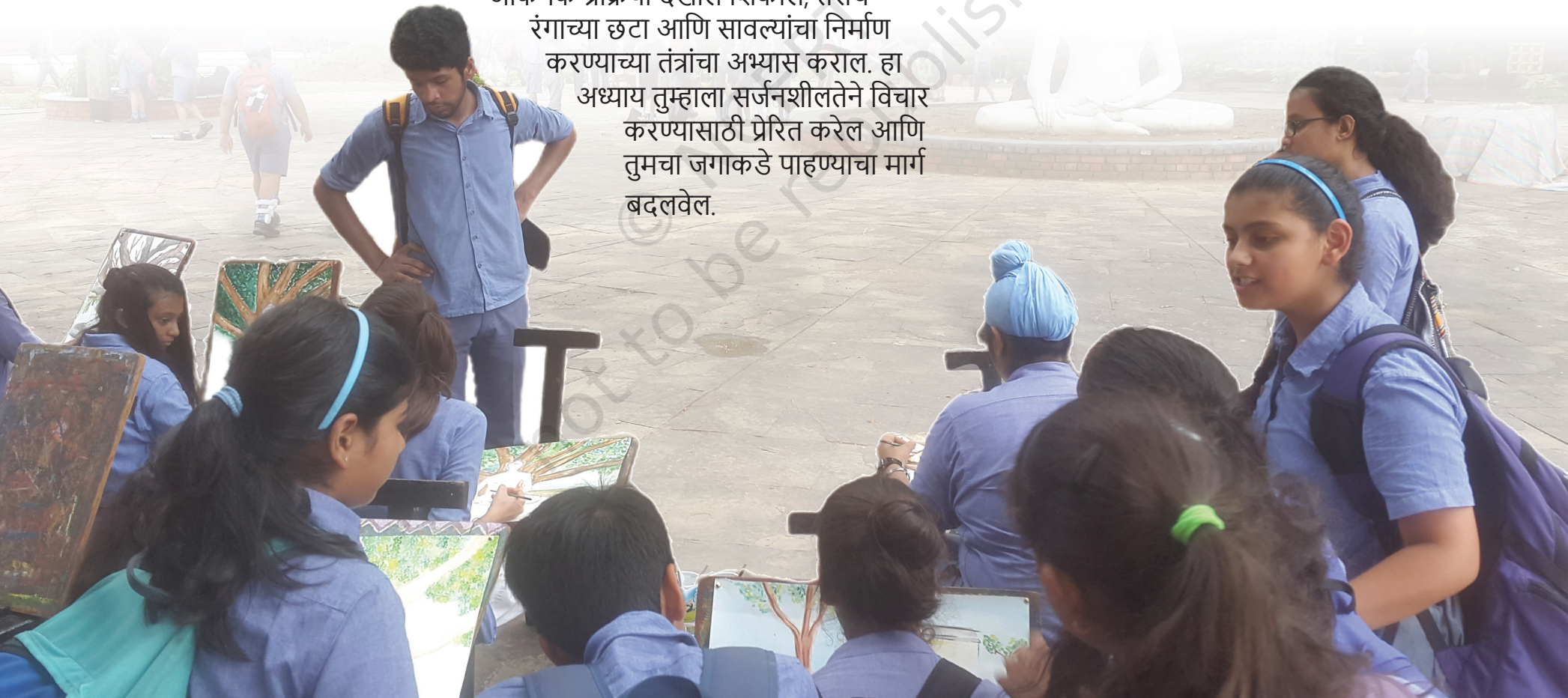
सामान्य चित्र बदलणे

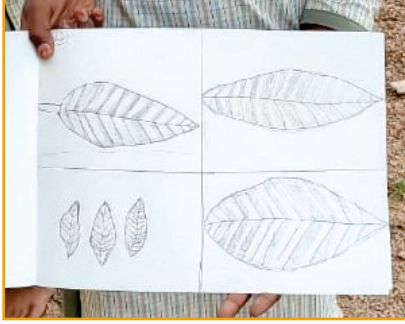
हा अध्याय तुम्हाला निसर्गाच्या अद्भुत गोष्टींमध्ये गुंतवून ठेवेल. तुम्ही बाहेर जाऊन इतर जीवन रूपांमध्ये सुंदर आकार, रूप, रंग, नमुने आणि पोत शोधाल. तुम्ही रेखाटन आणि चित्रकलेच्या क्रियाकलापांद्वारे या तपशीलांची नोंद घेणं शिकाल.

तुम्ही स्वतःचे नैतिक रंग तयार करण्याची आकर्षक प्रक्रिया देखील शिकाल, तसेच रंगाच्या छटा आणि सावल्यांचा निर्माण करण्याच्या तंत्रांचा अभ्यास कराल. हा अध्याय तुम्हाला सर्जनशीलतेने विचार करण्यासाठी प्रेरित करेल आणि तुमचा जगाकडे पाहण्याचा मार्ग बदलवेल.

0680CH02

क्रियाकलाप १: निसर्ग फेरफटका.

झाडे, वनस्पती, टेकड्या, ओढे, समुद्र आणि वाळू यांनी वेढलेले असताना तुम्हाला कसे वाटते? आपण निसर्गाने वेढलेले आहोत अशी कल्पना करण्यात दोन ते तीन मिनिटे घालवा. तुला काय दिसतंय? वेगवेगळ्या गोष्टींना स्पर्श केल्यावर त्यांना कसं वाटतं? तुमच्या पायाखालून तुम्हाला काय वाटतं? तुम्ही किती दूर पाहू शकता? काही हालचाल होत आहे का? तुम्ही काय ऐकता?

चार ते पाच विद्यार्थ्यांचे छोटे गट करा आणि एकमेकांशी तुमच्या कल्पनांची देवाणघेवाण करा.

तुमचे रेखाटनाचे पुस्तक आणि पेंसिल घ्या, आणि बाहेर जाऊन तुमच्या आजूबाजूचं अन्वेषण करा.

1. आकाशाकडे पाहा आणि त्याच्या विशालतेचा अनुभव घ्या. तुम्ही जे रंग पाहता किंवा ढगांची जी रचना आहे ती नोंद करा.
2. जमिनीकडे पाहा. मातीचा रंग, वेगवेगळ्या प्रकारच्या दगडांचे, खडीचे आणि लहान खडकांचे निरीक्षण करा. त्यांची पोत

टाचून आणि अनुभवा. ती गुळगुळीत, खडबडीत, उंच-खालची, कणकीदार किंवा इतर कोणती पोत आहे का?

3. अशी जागा शोधा जिथे काही वनस्पती आणि झाडे आहेत. वनस्पतीला हळुवारपणे स्पर्श करा आणि त्याची पाने, देठ, साल, फुले, बियाण्याच्या शेंगा आणि आपल्याला दिसणाऱ्या इतर कोणत्याही गोष्टीचा पोत अनुभवा. ते पोत रेखाटण्याचा किंवा शब्दांच्या माध्यमातून टिपण्याचा प्रयत्न करा.
4. पानांचे आकार, आपल्याला दिसणाऱ्या रेषा आणि नमुने यांचे बारकाईने निरीक्षण करा. तीन पाने काढा ज्याचे आकार, रेषा आणि नमुने वेगवेगळे आहेत. त्यांच्या रंगांची नोंद घ्या.
5. कोणत्याही प्राणी, पक्षी किंवा कीटकांचे बारकाईने निरीक्षण करा. ते बसले आहेत, झोपले आहेत, उभे आहेत की हालचाल करत आहेत? त्यांचे रूप रेखाटण्याचा प्रयत्न करा.

एका गटात एकत्र करा आणि आपली रेखाचित्रे आणि निरीक्षणे सामायिक करा.

सुरू ठेवा: एक दृश्यात्मक डायरी सुरू करा. आणि आपण पाहत असलेल्या वेगवेगळ्या गोष्टींची दररोज रेखाचित्रे तयार करा.

क्रियाकलाप २: क्षेत्र भेट

एखाद्या संग्रहालयाला, कलाकारांच्या स्टुडिओला किंवा जिथे कलाकार काम करतात अशा कोणत्याही ठिकाणी भेट द्या. खालील प्रश्नांवर आधारित तुमच्या निरीक्षणांची नोंद करा.

1. कोणत्या प्रकारच्या दृश्य कलाकृती दिसतात?
2. कलाकृती बनवण्यासाठी कोणते साहित्य वापरले जाते?
3. कलाकार कोण आहेत? ते कोणती साधने आणि तंत्रे वापरतात?
4. कलाकृती बनवण्यासाठी किंवा प्रदर्शित करण्यासाठी जागेची व्यवस्था कशी केली जाते?
5. आपल्याला कोणत्या नवीन कल्पना किंवा अनुभव मिळाले?

आपल्या स्वतः च्या अनुभवातून रेखाटन करा किंवा आपण या प्रतिमा संदर्भ म्हणून वापरू शकता.

क्रियाकलाप ३ : नैसर्गिक रंग बनवा

कधी तुम्ही विचार केला आहे का की रंग कुठून येतात? ते कसे तयार होतात? रंगीत पेंसिल, क्रायन्स आणि तयार रंगांच्या पेट्यांआधी कलाकार काय वापरत होते?

तुम्ही जे अन्न खातात त्याचा विचार करा. जेव्हा घरी डाळ शिजवली जाते, तेव्हा ती अधिक पिवळी करण्यासाठी काय घालतात?

हळद! आपल्या भाषेत याला घरी काय म्हणतात?

आता, आपण खाल्लेल्या इतर पदार्थांचा विचार करा. त्यातील काही रंग तुमच्या बोटंवर, जीभेवर आणि अगदी कपड्यांवरही डाग लावतात.!

त्याचप्रमाणे **रंग** काढण्यासाठीही फुलांचा वापर करता येतो.

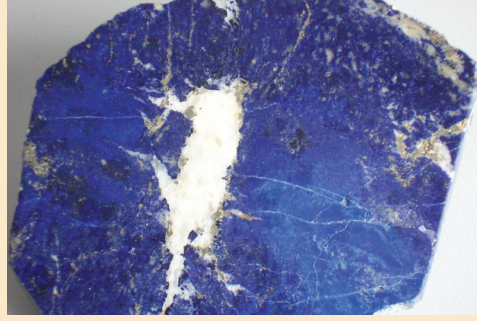
वनस्पतींव्यतिरिक्त माती, दगड आणि खनिज साठ्यापासूनही रंग तयार करता येतात. या प्रक्रियांचा उपयोग लोकांनी विविध कलात्मक हेतूसाठी रंग तयार करण्यासाठी केला आहे.

आपल्या जेवणातील काही फळे, भाज्या, पाने आणि मुळांची यादी लिहा, जी चिरताना किंवा शिजवताना रंग देतात.

१. _____
२. _____
३. _____
४. _____
५. _____

स्वतःचे नैसर्गिक रंग बनवायला शिकूया

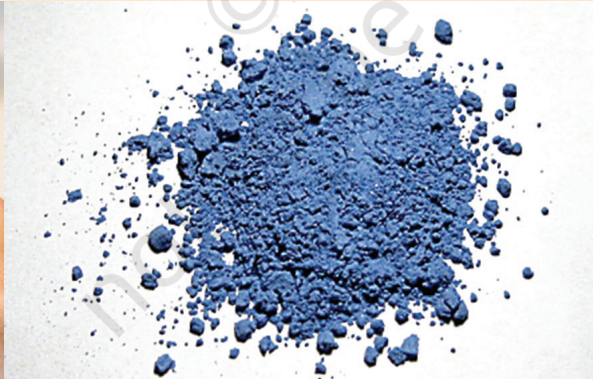

चरण १: माती, खनिजे, भाज्या, फुले, फळे, मुळे, कोळसा इत्यादींपासून कच्चा माल मिळवा. (काळा कोळसा आणि निळ्या लॅपिस लाझुली दगडाची छायाचित्रे पहा.)

चरण २: अशुद्धी काढून टाकण्यासाठी स्त्रोत रंगद्रव्ये बारीक पावडर आणि फिल्टर केली जातात.

चरण ३: पावडरमध्ये योग्य प्रमाणात बाइंडर घातले जाते. यामुळे रंग ज्या पृष्ठभागावर रंगवला जातो त्या पृष्ठभागावर चिकटून राहण्यास मदत होते. गम अरबी (बाबुळच्या झाडाच्या सालीचा रस), तेल, दूध, अंड्याचा पांढरा भाग आणि अंड्यातील पिवळ बलक हे काही नैसर्गिक बाइंडर आहेत.

चरण ४: तयार केलेला रंग कलाकृतीला लावला जातो.

क्रियाकलाप ४: नैसर्गिक रंगांनी कलाकृती तयार करा

चरण १: पृथ्वी किंवा वनस्पतींमधून काही सामग्री गोळा करा..

चरण २: रंग तयार करण्याच्या प्रक्रियेबद्दल आपल्या शिक्षक आणि सहकाऱ्यांशी चर्चा करा आणि एकत्रितपणे आपले रंग तयार करा.

चरण ३: तुम्ही तयार केलेल्या रंगांपासून वेगवेगळ्या रंगांच्या संयोजनांवर योजना करा आणि प्रयोग करा.

चरण ४: तुमच्या कलाकृतीत वापरता येईल अशा रंगाचा विचार करा.

चरण ५: नैसर्गिक रंगांचा वापर करून आपली कलाकृती तयार करा.

प्रत्येकाने आपापली कलाकृती पूर्ण केल्यानंतर त्या कलाकृतीचे वर्गात प्रदर्शन करावे. आपल्या कलाकृतीला शीर्षक आणि आपण वापरलेल्या सामग्रीच्या तपशीलांसह चिन्हांकित करा.

आपण आपल्या कामाची प्रक्रिया दर्शविणारी आपली काही पूर्वतयारी रेखाचित्रे किंवा प्रयोग प्रदर्शित आणि सामायिक करू शकता. प्रत्येकाच्या कलाकृतीत दिसणारी प्रक्रिया आणि रंग यांची चर्चा करा.

Red Shades

Red Tints

क्रियकलाप ५: रंगांच्या छटा आणि सावल्यांचे निर्माण करणे

आपल्या मूडप्रमाणे रंगही बदलतात का?

तुम्ही कधी निरीक्षण केले आहे का की तुमचे मूड दिवसभर कसे बदलतात? पाच मिनिटे घ्या आणि तुमच्या मूडसचा विचार करा आणि त्यावर चर्चा करा:

1. शाळा सुटल्यावर घरी गेल्यावर तुमचा मूड कसा असतो?
2. रात्रीच्या जेवणाच्या वेळी तुमचा मूड कसा असतो?
3. झोपण्यापूर्वी तुमचा मूड कसा आहे?
4. सकाळी उठल्यावर तुमचा मूड कसा असतो?
5. आता तुमचा मूड कसा आहे?

मूड आणि भावना काही काळ टिकतात आणि हळूहळू बदलतात. ते मजबूत आणि तीव्र किंवा सौम्य वाटू शकतात.

रंगही असेच असतात. आपण त्यांना जिवंत, तीव्र, गडद, फिकट, हलके, सौम्य वगैरे वगैरे बनवू शकतो.

सूर्योदय किंवा सूर्यास्ताच्या वेळी आकाशात रंग कसे बदलतात याचा विचार करा.

टाकाऊ कापडासह कोलाज

सूर्यप्रकाशामुळे आणि वारंवार धुण्यामुळे आपल्या कपड्यांचे रंग कालांतराने फिकट होत असल्याचे आपण पाहिले आहे का? ते चमकदार ते निस्तेज किंवा गडद ते हलके बदलतात.

कलेत रंगातील या भिन्नतेला सावल्या आणि छटा म्हणतात. कोणत्याही रंगात पांढरा रंग घालून आपण रंगीत रंग तयार करतो. कोणत्याही रंगात काळा रंग घालून आपण रंगीत छटा तयार करतो.

रंग + पांढरा = रंगाच्या छटा

रंग + काळा = रंगाच्या सावल्या

रंगीत रंग तयार करणे
आणि छटा

चला सराव करूया!

साहित्य: रेखाटण्यासाठी साधा कागद आणि रंग (पाण्याचे रंग, पोस्टर रंग किंवा पावडर रंग) - काळा, पांढरा आणि इतर दोन किंवा तीन रंग

पर्याय: जुन्या वर्तमानपत्रे किंवा नियतकालिकांमधून रंगीत पाने घ्या आणि रंगांच्या वेगवेगळ्या छटा आणि रंग शोधून कागदी मोझॅक तयार करा.

निसर्गाची पॅलेट

निसर्गातील रंगांचे वैविध्य पाहून तुम्ही कधी आश्चर्यचकित झाला आहात का?

बाहेर पडा आणि तीन वेगवेगळ्या छटा किंवा रंगांची तीन पाने शोधा.

आपल्याला दिसणारी सर्वात जवळची सावली मिळविण्यासाठी विविध रंग मिसळण्याचा प्रयत्न करा.

विस्तार — छटा आणि सावल्यांचे नकाशांकन

तुम्ही तयार केलेल्या रंगाच्या छटा आणि सावल्या संदर्भ म्हणून वापरा. संग्रहालयाच्या वेबसाइट किंवा चित्रित पुस्तकांमधून कलाकृतींची चित्रे शोधा ज्यात तीच रंगाच्या छटा आणि सावल्या असतील. निरीक्षण करा की कसे छटा किंवा सावल्या कलाकृतीच्या मूड्स आणि भावना वाढवित आहेत. चार ते पाच वेगवेगळ्या रंगांसह आणि त्यांच्या छटा आणि सावल्यांसह हे सराव पुन्हा करा. रंगाच्या छटा आणि सावल्यांसोबत तुम्ही अनुभवलेल्या मूड्स आणि भावना यांचे संक्षिप्त वर्णन नोंद करा.

क्रियाकलाप ६: पृष्ठभाग आणि वापरलेले साहित्य कलाकारांद्वारे

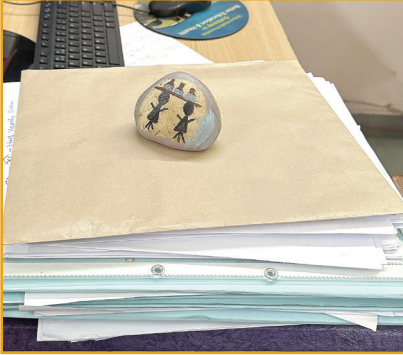
निसर्गापासून रंग बनवता येतात, हे तुम्ही शिकला आहात. कागदाचा शोध लागण्यापूर्वी कलाकार खडक, लेण्यांच्या भिंती, मातीचे प्लास्टर, ताडपत्रे, लाकूड, कापड अशा नैसर्गिक पृष्ठभागावर चित्रे काढत असत.

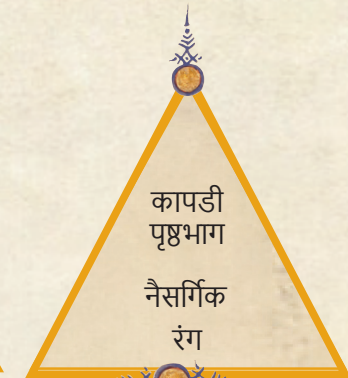
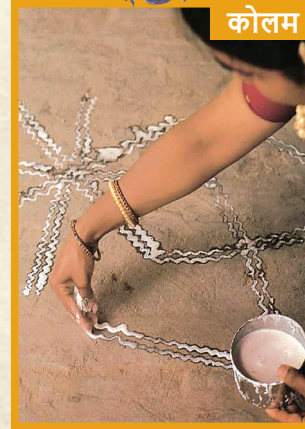
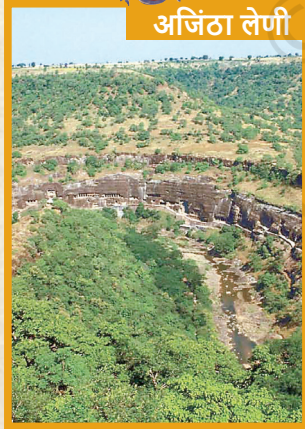
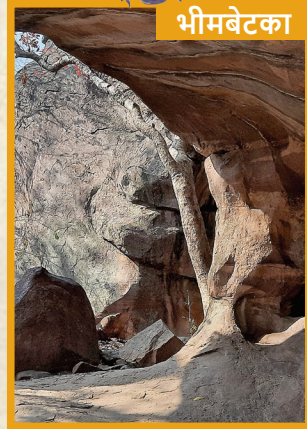
टेराकोटा, दगड, प्राण्यांची हाडे, चामडे, लाकूड, धातू आणि तंतू यांचा वापर करून त्यांनी विविध त्रिमितीय वस्तू आणि शिल्पे तयार केली.

त्यांनी विशेष साधनांचा शोध लावला आणि प्रत्येक सामग्री आणि पृष्ठभागासह कार्य करण्याचे तंत्र विकसित केले.

जर आपल्याकडे कागद नसेल तर आपण आपल्या कलाकृतीसाठी कोणते पृष्ठभाग आणि साहित्य निवडाल? स्वतःचे प्रयोग करा आणि आपली कलाकृती तयार करा.

खालील पानावरील उदाहरणे पहा. पूर्व-ऐतिहासिक काळापासून कलाकारांनी वापरलेल्या विविध सामग्री आणि पृष्ठभागांबद्दल आपण जाणून घेऊ शकता.

क्रियाकलाप ७: माझी निसर्गापासून प्रेरणा

आता, आपल्याला माहित आहे की कलाकार त्यांच्या वातावरणाचे बारकाईने निरीक्षण करतात आणि बारीक सारीक तपशील टिपतात. प्रत्येक कलाकाराची स्वतःची कल्पनाशक्ती असते आणि तो वापरत असलेल्या सामग्री, साधने आणि तंत्रांमध्ये स्वतःची निवड करतो. यामुळेच त्यांचे कार्य अद्वितीय बनते.

एखाद्या कलाकाराप्रमाणे तुम्हीही स्वतःच्या कल्पनाशक्तीचा वापर करू शकता. आपण आपल्या स्वतःच्या कल्पनांसाठी योग्य सामग्री आणि साधने निवडू शकता. निसर्ग तुमची प्रेरणा आहे आणि तुम्हीच निर्माते आहात. स्वतःचे अनुभव आणि निरीक्षणे समाविष्ट करा.

तो डोंगर, नदी किंवा सूर्य असावा असे नाही. तुम्ही ठरवा की निसर्ग तुमच्यासाठी काय दर्शवितो. ते तुमच्या जवळच्या आसपास असलेली काही गोष्ट असू शकते. लक्षात ठेवा, चित्र तुमच्या दृष्टीकोनातून असावे

